

Moral och vapen

I senaste numret av tidskriften Hertha har direktor Olov Hartman och författarinnan Sara Lidman publicerat appeller mot atomvapen. Hartman säger sig vara tveksam i de skilda frågor han berör, men inlägget formar sig till ett moraliskt förordande av kravet på kärnvapen och en vädjan till kvinnorna att sluta upp på den linjen. Hartman vill veta vem som har rätt: "De som nonchalerar kärnvapenexperimentens risker för kommande generationer... eller de som påstår att experiment med kärnvapen innebär ett hot mot den mänskliga arvsmassan"; han efterlyser "sådana forskningar och studier i frågorna om försvar och kärnvapen som kommer från kvinnorna". Sara Lidman driver den moraliska propagandan mot kärnvapen ännu hårdare. "Vi har inte rätt att utsetta de små barnen runt om i världen för risken att bli föräldrar åt idioter och missfoster... Plötsligt tycks det mig... att om något i världen kan kallas för kvinnostriden så är det omsorgen om avkomman, den vi hoppas föda eller har fött... Ska vi välja linjen att bli 'så avskräckande som möjligt' eller välja att arbeta för liv och hälsa?" Kvinnorna bör inte "hänvisa till riksdagen, till ÖB, till experter och elektronhjärnor — vi måste fråga vårt eget hjärta, vår egen själ och vår egen kved om hurdana barn vi vill föda".

I själva sakfrågan, som knappast beröres i dessa inlägg, skall i detta sammanhang blott erinras om ett par fakta. Det finns ingen som "nonchalerar" atomvapenprovets risker för den mänskliga arvsmassan. Det finns olika meningar om hur stora dessa risker är, men att risker finns erkännes av alla. Därför arbetar man över hela världen med tanken på ett avtal mot sådana prov, och vi hoppas alla på att ett sådant avtal skal komma till stånd. Varför låtsas Hartman och Sara Lidman inte om detta?

Viktigare är andra drag i de båda författarnas propaganda. Varför göres denna skillnad mellan män och kvinnor? Tror man verkligen, på allvar på den avgörande och förfärliga könskillnad som här antydes, att kvinnorna i motsats till männen skulle bry sig om sina barn och framtida släkten? Tror man rent av, som Hartman anger, att studier och forskningar i dessa ämnen ger skilda resultat om de utförs av män eller av kvinnor? Det är svårt att tänka sig att någon människa svarar ja på de frågorna, och ändå bygger Hartmans och Sa-

ra Lidmans hela skrivsätt på att sådana skillnader mellan könen skulle finnas.

Svårast är dock det moraliska högmod som bakom ögonkast av ödmjukhet präglar fru Lidmans inlägg. Hon, och de som tror som hon, vill inte ha "idioter och missfoster" i framtida generationer, de vill "arbeta för liv och hälsa", de tänker på "hurdana barn vi vill föda". Vi som anser att Sverige bör ha atomvapen är, det måste bli slutsatsen, onda människor som är likgiltiga för hur våra efterkommande blir eller rent av önskar att skada dem. Tror man att en fråga av fruktansvärd vikt skall lösas genom sådana moraliska domar över oliktankande eller tror man att en agitation av denna art passar just kvinnorna, att de inte kan tänka längre än att de goda vill inte ha och de onda vill ha atomvapen? I det första fallet står vi inför en otrolig förhållelse, i det senare inför ett lika otroligt förakt för kvinnorna.

Nej, låt oss åtminstone erkänna att vi på båda sidorna i denna fråga önskar samma sak, samma självklara sak: fred och lycka för oss själva och dem som kommer att leva efter oss. Vi som begär atomvapen har samma fasa för ett atomkrig,

för ett krig över huvud, som våra motståndare. Vi tror att atomvapen är nödvändiga för att vi skall kunna bevara vår fred och, om det ohyggliga kommer, värja oss så långt möjligt är. Vi vill fred, men vi vill också försvar. Vi känner skräck för kriget, men också skräck för att vi och våra efterkommande skall tvingas in i förtryck, fördärv och förnedring under en främmande tyrannisk regim. Under en sådan regim blir våra barn dresserade i hat och aggression, de blir soldater i striden mot friheten. Underkastelsen räddar oss inte ur dilemma, den medför det elände, fysiskt och andligt, som fru Lidman fruktar.

Fru Lidman skriver att hennes inlägg är "präglad av känslotänkande". Men det är inte irrläggets svaghet. Våra känslor måste vara utgångspunkten för vårt ställningstagande; om vi inte har känslor inför fred och krig, inför frihet och förtryck, inför mildhet och grymhet, blir allting likgiltigt och varje ståndpunkt meningslös. Men i en annan mening duger inte känslotänkandet. Det får inte bli så primitivt att vi säger: Våld och krig är ont, därför skall vi inte ha något försvar, därför är de människor som önskar ett försvar onda. En så ohämmad och osaklig propaganda är diktaturens sak, inte demokratin, den avser att hetsa, inte att pröva och upplysa. Det ansvar om vilket fru Lidman vackert talar kräver också saktighet och tro på andras goda vilja.